

Vergaderjaar 2021–2022

29 679

Verslag van de zittingen van de Assemblee van de Interparlementaire Unie

AI/ nr. 35

VERSLAG VAN DE 144^E ZITTING

Vastgesteld 23 juni 2022

Inleiding

Van 20 tot en met 24 maart 2022 heeft in Nusa Dua, Indonesië de 144^e zitting van de Assemblee van de Interparlementaire Unie (IPU) plaatsgevonden. De Nederlandse groep van de IPU heeft naar deze zitting een delegatie afgevaardigd die bestond uit Eerste Kamerleden **Joop Atsma** (delegatieleider, CDA), **Arda Gerken**s (voorzitter 12Plus Groep, SP) en **Ton Raven** (OSF) en het Tweede Kamerlid **Agnes Mulder** (CDA). Ongeveer 800 parlementariërs uit 101 landen namen deel aan de vergaderingen van de IPU, de oudste internationale samenwerkingsorganisatie van parlementen wereldwijd. De zitting stond vrijwel geheel in het teken van de Russische invasie in Oekraïne op 24 februari jl. Tijdens de openingsceremonie op 20 maart 2022 lieten zowel de IPU-voorzitter de heer Pacheco als de Voorzitter van het Indonesische parlement en gastvrouw van deze conferentie, mevrouw Maharani zich uit over de oorlog in Oekraïne en riepen ze op tot een vreedzame oplossing van de oorlog. De Nederlandse delegatie had een actieve bijdrage in deze Assemblee met het lid Gerken als voorzitter van de 12 Plus Groep en het lid Agnes Mulder als voorzitter van de Standing Commissie inzake Duurzame Ontwikkeling. De Nederlandse leden waren ook nauw betrokken bij de totstandkoming van een resolutie *Peaceful resolution of the war in Ukraine, respecting international law, the Charter of the United Nations and territorial integrity* die door de Assemblee is aanvaard. De dag voor de opening en tijdens de zitting vergaderde de 12 Plus Groep, een van de zes geopolitieke groepen binnen de IPU, onder Nederlands voorzitterschap van Arda Gerken en georganiseerd door Griffie Interparlementaire Betrekkingen. De delegatie sprak tijdens hun verblijf met de Nederlandse ambassadeur in Jakarta, de heer Lambert Grijns. De Griffier van de Eerste Kamer, Remco Nehmelman nam deel aan de vergaderingen van de vereniging van secretarissen-generaal (ASGP) die altijd bijeenkomt tijdens een IPU-Assemblee. Hij werd verkozen in het bestuur van deze vereniging.

Plenaire vergaderingen

Het algemene thema van de 144^e IPU Assemblee was *Getting to Zero: Mobilizing Parliaments to act on climate change*. Daarbij was er vooral aandacht voor de rol die parlementen spelen bij het omzetten naar beleid van de toezegging die landen in het kader van de aanpak van klimaatverandering hebben gedaan. Agnes Mulder sprak in het plenaire debat. Ze gaf aan dat in Nederland de oppositiepartijen een klimaatwet hebben ingediend wat geleidelijk aan steun kreeg van de coalitiepartijen. «Parlementen zouden duidelijke richtlijnen moeten geven aan welke klimaatnormen bedrijven moeten voldoen,» zei Mulder.

Veel aandacht ging uit naar het kiezen van een onderwerp voor het urgentiedebat, het zogenaamde *Emergency Item*. Er lagen drie teksten: een voorstel van Oekraïne: *Russian and Belarusian aggression against Ukraine*; van Indonesië: *The role of parliaments in supporting a peaceful resolution to the Russian-Ukrainian conflict*; en van Nieuw Zeeland: *Peaceful resolution of the war in Ukraine, respecting international law, the Charter of the United Nations and territorial integrity*.

Na een hoofdelijke stemming werd op 21 maart 2022 het voorstel ingediend door Nieuw-Zeeland aangenomen: *Peaceful resolution of the war in Ukraine, respecting international law*. Dit was een compromistekst tussen de overige twee voorstellen, waarbij kort voor de stemming de Oekraïense delegatie hun tekst introk. In het urgentiedebat op 22 maart onderstreepte Agnes Mulder dat deze oorlog is gestart door president Poetin, met enorm lijden onder vrouwen en kinderen en miljoenen mensen op de vlucht. Mulder: «Deze oorlog heeft grote gevolgen voor de hele wereld, onder meer de voedselzekerheid die in gevaar komt.» Later namen de aanwezige leden een door een gemengd comité aangepaste resolutie aan. De resolutie vraagt de IPU een *Task Force* op te richten over de situatie in Oekraïne om de rol van parlementen te faciliteren om te komen tot een vreedzame oplossing. Delegatieleider Atsma was blij met het resultaat. «De IPU heeft als collectief van de parlementen stevig stelling genomen. Dat geldt in het bijzonder voor de stellingname tegen Rusland,» aldus Atsma.

Vergaderingen van de 12 Plus Groep

Nederland voert sinds november 2020 het voorzitterschap en secretariaat van de 12 Plus Groep. Deze groep van 47 Westerse landen bereidde samen de plenaire vergadering van de IPU voor, besprak de situatie in Oekraïne en het actualiteitendebat (het *emergency item*). De gevolgen voor Rusland van deze inval voor het lidmaatschap van de IPU waren onderwerp van discussie. Namens de Executieve Commissie (EXCOM) van de IPU was er op 26 februari 2022 een statement uitgegaan over de Russische inval. Concrete gevolgen voor Rusland waren hierin niet opgenomen, zoals het opschorting van lidmaatschap of stemrecht. Een aantal leden van de 12 Plus Groep meende dat op basis van de IPU-statuten nu eenmaal niets richting Rusland kan worden ondernomen, een ander deel van de aanwezige leden had de opvatting dat dit wel mogelijk was en dat hiervoor een basis kon worden gevonden in de schending van het VN handvest waar alle aanwezige landen ook lid van zijn. Binnen de 12 Plus Groep speelde ook de vraag waarom er nu expliciet een statement over de Russische inval met daaraan gekoppelde gevolgen moest komen als dat bij andere vergelijkbare schendingen van de soevereiniteit niet is gebeurd. Om de onduidelijkheid wat wel en niet mogelijk is op basis van de statuten omdat een schending van de soevereiniteit van een ander land niet expliciet is opgenomen als grond voor maatregelen (sancties) besloot de 12 Plus Groep dat een werkgroep

zich gaat buigen over eventuele aanpassing van de statuten. De 12 Plus Groep was het er over eens dat de IPU-President de verklaring van de EXCOM van 26 februari 2022, waarin de invasie van de Russische Federatie in Oekraïne krachtig wordt veroordeeld, te bekrachtigen, hetgeen door de IPU-President op 21 maart 2022 is gedaan.

12 Plus Groep besprak uitvoerig de teksten voor het urgentiedebat, de *Emergency Items*. Verschillende leden van de 12 Plus Groep, waaronder de voorzitter Gerkens en het lid Mulder hebben gewerkt aan een compromistekst van de door Oekraïne en Indonesië ingediende voorstellen. Deze compromistekst werd ingediend door de delegatie van Nieuw-Zeeland. Het Oekraïens parlamentslid Lesia Vashylenko, die op 21 maart via een videoverbinding in de Algemene Vergadering aanwezig was, trok de tekst van de Oekraïense delegatie in ten gunste van de compromistekst, die in de plenaire vergadering een ruime meerderheid van stemmen kreeg. Leden van het Verenigd Koninkrijk en Polen maakten deel uit van het onderhandelingsteam, wat resulteerde in een krachtige tekst waarin wordt gevraagd om een vreedzame oplossing van de oorlog in Oekraïne, met inachtneming van het internationaal recht, het Handvest van de Verenigde Naties en de territoriale integriteit. De tekst veroordeelde ook het aanhoudende Russische gebruik van geweld tegen Oekraïne. Voor de *Task Force* over de situatie in Oekraïne waar de resolutie toe oproept, werd door de 12 Plus Group voorgesteld om hun voorzitter, Gerkens, hiervoor voor te dragen naast een parlamentslid uit IJsland. Namens de Nederlandse delegatie had delegatieleider Atsma aangedrongen op een neutrale bemensing van deze werkgroep.

Side Event Oekraïne

Op 20 maart 2022 organiseerde Arda Gerkens als voorzitter van de 12 Plus Group een *Side Event* over de situatie in Oekraïne waarvoor alle parlamentsleden waren uitgenodigd. De bijeenkomst, bijgewoond door ongeveer 120 parlamentsleden, werd geopend met een moment van stilte waarmee de parlamentsleden hun solidariteit betuigden met de Oekraïense bevolking. Via een videoverbinding sprak het Oekraïense parlamentslid Lesia Vashylenko, tevens voorzitter van het Forum voor vrouwelijke parlamentsleden van de IPU, een volle zaal toe over de situatie in haar land. Zij kreeg een minutenlange staande ovatie. Yvette Langenhuizen, betrokken bij de OVSE speciale monitoring missie in Oekraïne namens het Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken en Mart de Kruif, voormalig commandant Landstrijdkrachten in Nederland gaven via videoverbinding hun perspectief op de situatie.

De 12 Plus Group besloot ook om de voorzitter en alle leden van de Verkhovna Rada van Oekraïne te nomineren voor de Cremer-Passy Prijs 2022 voor hun vastberadenheid en moed ten overstaan van de illegale aanval van Rusland op hun natie. Deze nieuw ingestelde, jaarlijkse prijs, vernoemd naar de twee oprichters van de IPU, Frédéric Passy en Sir William Randal Cremer, wordt toegekend aan een parlamentslid dat een uitzonderlijke bijdrage heeft geleverd als parlamentslid.

Standing Committee on Sustainable Development

Onder voorzitterschap van het lid Agnes Mulder kwam de commissie voor duurzame ontwikkeling twee maal bijeen op 21 en 23 maart 2022. De commissie heeft de resolutie «*Levraging Information and Communication Technology as an enabler for the education sector, including in times of pandemic*» besproken, geamendeerd en aangeboden ter goedkeuring aan de Assemblee. Het doel van deze ontwerp-resolutie was om voort te bouwen op de ervaringen die met leren op afstand als gevolg

van Covid noodgedwongen zijn opgedaan. Na de presentatie van de ontwerp-resolutie door de rapporteurs mevrouw Järvinen (Finland) en de heer Patra (India) heeft de commissie de 64 ingediende amendementen besproken. Deze waren ingediend door 13 parlementsleden, waaronder één uit Nederland. De heer Ton Raven heeft namens de Nederlandse delegatie het ingediende amendement toegelicht dat er rekening moet worden gehouden met de toename van de werklast bij het geven van hybride onderwijs bij het compenseren van onderwijzend personeel. De rapporteur verwelkomde de ingediende amendementen. De commissie heeft de resolutie unaniem aangenomen. Op 23 maart besloot de commissie over het onderwerp voor een resolutie tijdens de volgende Assemblee in Rwanda, namelijk *Parliamentary efforts in achieving negative carbon balances of forests* met als rapporteurs heer Hoffmann (Duitsland) en mevrouw Vijakumar Gavit (India). Ook werd besloten om in Rwanda een panel debat te houden over het thema *Reconnecting Local Communities with a local sustainable inclusive economy to achieve the targets of SDG 8* alsook te spreken over de voorbereidingen van de parlementaire bijeenkomst tijdens de VN Klimaatconferentie (COP27) in Egypte.

Op 21 maart sprak mevrouw Mulder in haar hoedanigheid als voorzitter van de Commissie voor Sustainable Development met de heer Asiskumar Gajadien (Suriname), voorzitter van de Commissie Democratie en Mensenrechten. Beide voorzitters willen de samenwerking op het gebied van klimaatverandering versterken en intensiveren, in lijn met het hoofdthema van deze 144^e IPU Assemblee. De gevolgen van klimaatverandering spelen niet alleen een belangrijke rol bij het al dan niet behalen van de duurzaamheidsdoelen. De gevolgen van de klimaatverandering vormen ook een bedreiging voor de democratie en mensenrechten. Het voornemen is om bij de 145^e IPU Assemblee een gezamenlijk overleg te agenderen over de rol die nationale parlementen en individuele leden kunnen spelen bij de aanpak van klimaatverandering door de regeringen. Het doel van een dergelijke vergadering is het uitwisselen van ervaringen en *best practices*.

Comité van de mensenrechten van parlementariërs

Op 24 maart werd de mensenrechtensituatie van individuele parlementsleden wereldwijd besproken. Een speciaal comité bestaande uit parlementsleden houdt zich hiermee bezig. Het comité heeft de situatie van 253 parlementsleden bestudeerd (waarvan 22% vrouwelijke parlementsleden) in 14 landen. Tijdens de sessie werden aanbevelingen voorgesteld aan de Assemblee, en overgenomen, inzake 217 parlementariërs die het werken onmogelijk wordt gemaakt, gevangen zitten of zelfs zijn verdwenen. Het gaat hier om de landen: Belarus, Ecuador, Egypte, Eswatini, Libië, Myanmar, Palestijnse Gebieden/Israël, Oeganda en Venezuela. De IPU oefent grote druk uit op de betreffende landen, hun regeringen en parlementen, teneinde daarin verandering aan te brengen. «Het is belangrijk vast te stellen dat deze initiatieven soms daadwerkelijk effect hebben. Vanuit Nederland wordt dit belangrijke werk ook voluit gesteund,» aldus Atsma.

Overige

Parallel aan de IPU-vergaderingen nam de Griffier van de Eerste Kamer deel aan de bijeenkomst van de ASGP. De heer Nehmelman sprak in zijn plenaire bijdrage bij het thema *Constitutional Conventions*. Hij merkte op dat conventies uitdrukkelijk geen rechtsregels zijn, maar dat zij een positie innemen tussen louter politieke praktijk en constitutioneel recht. Gewoonlijk vloeien conventies voort uit de gevestigde constitutionele

praktijk, maar soms worden zij doelbewust in het leven geroepen. Voorts zei hij dat we kunnen stellen dat ondanks het feit dat conventies juridisch niet afdwingbaar zijn, het van fundamenteel belang is dat we ervoor zorgen dat regels van goed politiek gedrag worden nagestreefd. «Dit speelt een belangrijke rol in de kijk op de politiek. Als secretarissen-generaal hebben wij de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat iedereen de ongeschreven regels kent en zich er ook aan houdt. Daarmee zorgen we ervoor dat de politiek op een goede manier wordt bedreven,» aldus Nehmelman.

Na afloop van de Assemblee bracht de delegatie, op initiatief van de heer Atsma, een bezoek aan de stichting Kolewa in Denpasar. Deze stichting, onder leiding van de Nederlandse Syta Plantinga, richt zich op kinderen en jong volwassenen die worden geboren met een beperking, zoals schisis of doofheid. Kinderen op met name kleinere Indonesische eilanden die geen zorg ontvangen, worden naar Denpasar gebracht en hulp geboden. Met een schisisoperatie van 550,- euro en transport- en verblijfkosten van 500,- kan een kind worden geholpen om vervolgens mee te kunnen draaien in de maatschappij.

De voorzitter van de delegatie,
Atsma

De griffier van de delegatie,
Bakker-de Jong